

Тетяна ГРАНЧАК,

*канд. іст. наук,
заввідділу НБУВ*

Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики

Стаття присвячена аналізу специфіки етнонаціонального напрямку досліджень, що проводяться інформаційно-аналітичними структурами, питанням інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень з реалізації основних напрямів державної етнонаціональної політики.

Важливою характеристикою сучасної ситуації у світі та Європі стала зростаюча увага до «національного питання», прав національних меншин, уявлення про культурне й мовне різноманіття як основоположну цінність, що має компенсувати виклики процесу глобалізації. Такі тенденції позначаються на виробленні певних критеріїв, яким мають відповідати країни, що прагнуть приєднатися до Європейського Союзу.

Для України, яка дотримується стратегічного курсу на інтеграцію з ЄС, важливою і вагомою умовою підтримання політичної стабільності та міцного державного устрою, функціонування соціальної правової держави, становлення консолідованого українського суспільства на засадах гуманізму, демократії і забезпечення всебічного розвитку кожної окремої особи та етнічних спільнот, є вдосконалення етнонаціональної політики держави.

Ідеться про здатність політики, здійснюваної державою у сфері етнонаціональних відносин, забезпечити умови для культурно-національного розвитку національних меншостей і реалізації їх прав з одночасним спрямуванням їх розвитку в напрямі консолідації в межах цілісної України, творення української політичної нації.

Умови для здійснення такої політики в Україні досить складні. За даними I Всеукраїнського перепису населення 2001 р., в Українській державі поряд з українцями (80 % населення) проживають представники понад 135 етносів [1].

За даними досліджень доктора філософських наук Ю. Саєнка, значущість етнічного самоусвідомлення восьми найбільших етносів України стоїть на першому місці, залишаючи позаду значущість побудови державності України і значущість побудови в Україні громадянського суспільства [2].

При цьому строкатий етнічний склад населення України супроводжується мовною неоднорідністю. Причому мовні уподобання громадян України не збігаються з їх етнічною самоідентифікацією. Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., українська мова є рідною для 67,5 % жителів країни, у т. ч. для 85 % етнічних українців, 4 % росіян і 11 % представників інших національних меншин. Для 29,6 % жителів, у т. ч. 15 % українців, 96 % росіян і 31 % представників інших національних меншин рідною є російська мова. Серед етнічних неукраїнців (крім росіян) лише 57 % вважають рідною мову свого народу. Причому майже всі громадяни України вільно володіють російською і розуміють українську мову [3].

Етнічне й мовне розмаїття доповнюється культурним та релігійно-конфесійним, явищами білінгвізму, елементами взаємного переплетіння культур, міжнаціональними шлюбами та поліетнічним складом великих міст.

Історично обумовлена поліетнічність України визначає складність її етнонаціональних процесів, яка посилюється іншими суспільно-політичними та соціально-економічними проблемами держави.

З моменту створення суверенної України питання специфіки етнонаціонального розвитку перебували під пильною увагою вітчизняних науковців.

Загальнотеоретичні питання розвитку етносів, ареали розселення, поселенська структура, соціальні відмінності етнічних груп, масштаби етнічного ренесансу населення України, її етноконфесійний розвиток, фактори, що потребують врахування, у вітчизняній етнонаціональній політиці, залежність міжетнічного миру від врахування державою відмінностей, що існують між різними етнічними групами, розглянуті в працях В. Наулка, В. Євтуха, С. Степіко, Б. Попова, А. Пономарьова, О. Нельгі, В. Лісного, Т. Рудницької, М. Шульги, Е. Ісипа, С. Суглобіна, Л. Тупчієнко, С. Здіорук, О. Шуби та ін. [4].

Водночас поза увагою науковців залишається питання дослідження забезпечення належного інформаційно-аналітичного супроводу управлінських рішень з реалізації основних напрямів державної етнонаціональної політики. Інформаційно-аналітичну діяльність у системі прийняття рішення можна представити як посередницьку ланку між вхідною інформацією, що є відображенням ситуації, і самим політичним рішенням, наслідком якого є дія, спрямована на збереження або зміну ситуації (схема 1).

Схема 1

Стає очевидним, що рівень інформаційно-аналітичного супроводу напряму впливає на якість рішень, що приймаються. Таким чином, враховуючи зростаючий вплив інформації на суспільний розвиток, ефективне керування інформаційними потоками може стати дієвим засобом у запобіганні зростанню етнонаціонального напруження і підтримці міжнаціональної злагоди.

Поки що загострення етнонаціональної ситуації, що спостерігається в Україні останнім часом, дає підстави для висновку щодо недостатньої ефективності етнонаціональної політики держави.

На сьогодні в Україні серед найсерйозніших проблем – демографічна криза, яка загрожує нації як кількісними, так і якісними змінами, регіоналізм, спалахи сепаратизму як на Заході, так і на Сході, а особливо – у Криму та Закарпатті. Важливою залишається міграційна проблема, яка через відсутність зваженої політики державних органів призводить до змін етнонаціонального складу, може бути чинником міжетнічного напруження та нестабільності.

Таким чином, процеси, що відбуваються сьогодні в державі, актуалізують питання необхідності корегування її етнонаціональної політики з урахуванням як локальних зовнішніх впливів (ситуація навколо Косова, Південної Осетії), так і загальносвітової тенденції щодо активізації процесів етнічного відродження та самовизначення, що поглиблюють нестабільність.

По-перше, етнонаціональна політика потребує розумної регіональної диференціації. Одні підходи, рішення й кошти необхідні для Криму, другі – для Закарпаття та Буковини, треті – для російськомовних регіонів, четверті – для західних і центральних областей України. Особливий підхід необхідний для забезпечення інтересів національних меншин, що характеризуються дисперсністю розселення їхніх представників, але зосереджених в основному в містах [5].

По-друге, ідеться про вирішення завдання з оптимізації механізму прийняття рішень у питаннях етнонаціональної політики.

По-третє, вдосконалення потребує і механізм впровадження управлінських рішень щодо етнонаціонального розвитку.

Фактично на порядку денному постало завдання з організації і забезпечення ефективного функціонування системи державного керування етнонаціональною сферою, суть якого полягає в цілеспрямованому впливі держави з застосуванням управлінських важелів на міжнаціональні відносини з метою гармонізації етнічного

та етнонаціонального розвитку в процесі державотворення. Це вплив владних структур на всю сукупність соціальних умов життєдіяльності етнонаціональних спільнот, представників різних національностей країни, спрямований на вирішення етнополітичних завдань з метою зміцнення міжнаціональної злагоди, стабільності та прогресу поліетнічного суспільства.

Цей вплив може здійснюватися двома шляхами. Перший передбачає відособленість, нерівність, співпорядкованість соціальних суб'єктів, тобто жорстке державне регулювання. Його використання пов'язано з зовнішнім управлінням і по суті виражається в примушенні до виконання обов'язків. Засобами здійснення цього методу соціального регулювання міжетнічних відносин можна вважати закон, концепцію, директиву, рішення суду, тобто владний наказ. Його можна назвати авторитарним, імперативним, адміністративним, централістським.

Інший шлях – ліберальний, диспозитивний, цивільно-правовий, автономний – повинен базуватися на рівності, самостійності, природній взаємозалежності людей і пов'язуватися з використанням різних форм координації і саморегулювання, автономії та кооперації, базисом яких виступає добровільна угода. Принципова особливість цього підходу полягає в тому, що обов'язки не покладаються на індивіда ззовні, а приймаються на себе його власним волевиявленням. Інакше кажучи, тут має місце не зовнішнє управління, а саморегулювання. Значну роль у цьому відіграє саме суспільство й громадянські інститути. І насамперед засоби масової комунікації, які в умовах інформаційного суспільства в поліетнічних державах стають найефективнішим і дієвим інструментом соціалізації особи й керування суспільною свідомістю, а в умовах української політичної дійсності багато в чому й інструментом впливу на індивідуальну й групову поведінку.

На жаль, в Україні сьогодні, відповідно до висновків науковців, перевага надається першому шляху, переважають недостатнє знання управлінцями теорії і практики розвитку націй і націо-

нальних відносин, плинність і навіть випадковість кадрів у цій сфері, невисока компетентність багатьох керівників, недооцінка владними структурами національного фактора [6].

В умовах же трансформації суспільства, що наявні в Україні, ігнорування в керуванні етнопонаціональною сферою або неефективне керування нею призводить до деформацій, які можуть спричинити відчутні негативні наслідки. Сьогодні етнопонаціональні процеси не можуть бути некерованими. У випадку відсутності керівництва ними з боку держави, його місце посяде контроль з боку інших держав або інших міжнародних суб'єктів.

Отже, завдання зі створення механізму ефективного державного керування етнопонаціональними процесами набуває державної значення. Одним з перших кроків у його вирішенні має стати забезпечення їх належного інформаційно-аналітичного супроводу. У першу чергу постає необхідність постійного системного моніторингу політичного, соціально-економічного та культурного стану, у якому перебувають етнічні спільноти, що сприятиме виявленню реального рівня задоволення їхніх інтересів і потреб та налагодженню між ними діалогу для обговорення суперечностей, що виникають на ґрунті розбіжностей інтересів. Необхідно прагнути того, щоб соціальна стратифікація етнічних груп – за доходами, престижем, владою, доступом до тих або інших соціальних благ і цінностей – була близька до соціальної стратифікації сусідніх етнічних груп, а в ідеалі збігалася з загальнонаціональною соціальною структурою. Важливим є також налагодження ефективної координації реалізації державної етнопонаціональної політики в системі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, насамперед через інформаційний взаємобмін.

Великим потенціалом у реалізації цих завдань володіють інформаційно-аналітичні структури, служби, підрозділи, створені як при органах виконавчої та місцевої влади, так і в системі відповідних незалежних державних або приватних інституцій, у діяльності яких доцільно виокремити напрям етнополітичних

досліджень. Однією з таких служб, з більш ніж десятирічним досвідом успішної співпраці з владними структурами різного рівня, є створена в системі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) (далі – Служба). Її перевагою є оперативний доступ до великих масивів різноманітної за своїм характером інформації: наукової монографічної літератури (що стає науковою базою інформаційно-аналітичних матеріалів, що готуються Службою), наукових статей, матеріалів періодики, інформації електронних інтернет-видань, сайтів центральних і місцевих органів влади, партійних та громадських організацій, місцевих громадських організацій національно-етнічного спрямування, веб-сторінки релігійних організацій тощо. Отже, співробітники Служби працюють в умовах, що сприяють підготовці якісного, оперативного, науково обґрунтованого інформаційно-аналітичного продукту, який відповідає вимогам замовників.

Серед функцій інформаційно-аналітичної діяльності, зокрема у сфері етнонаціональних досліджень, можна виділити такі:

- інформаційно-пошукова – пошук, систематизація, структуризація первинної інформації з проблем. З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, широким впровадженням Інтернет значення цієї функції зростає. Адже збільшення інформаційних потоків ускладнює пошук потрібної інформації, актуалізує питання протидії «інформаційним шумам»;

- інформаційно-аналітична – аналіз первинної інформації, теоретичне осмислення ситуації на основі наявної інформації, створення вторинної інформації;

- прогностна – на основі теоретичного осмислення ситуації розробка ймовірних моделей її розвитку;

- превентивна – на основі теоретичного осмислення ситуації та з урахуванням власного негативного досвіду та досвіду інших дер-

жав визначення факторів ризику, імовірних вогнищ конфліктів, бажаних заходів щодо їх запобігання;

– теоретична – з урахуванням власного позитивного досвіду та досвіду інших держав розробка оптимальних моделей розвитку, рекомендацій щодо шляхів вдосконалення ситуації, нових по суті, змісту і формі моделей розв’язання проблеми. Ефективне здійснення цієї функції сприятиме виробленню стратегічного бачення щодо бажаних перспектив розвитку наявних відносин з наступним визначенням його етапів і засобів забезпечення.

Схема 2

При цьому кореспондування теоретичних підходів і політичних практик потребує зваженого підходу до вибору тієї або іншої по-

літико-ідеологічної і культурної стратегії (наприклад, інтернаціоналізму, американського «плавильного казана», ідеї мультикультуралізму, моделі канадської «етнічної мозаїки» та ін.);

- інформаційно-комунікативна – надання доступу до вторинного інформаційного продукту;

- функція моніторингу – спостереження за якістю й оперативністю наповнення інформаційного простору за певною проблемою (див. схему 2).

До питань, що потребують системного моніторингу й аналітичного осмислення інформаційно-аналітичними підрозділами у сфері етнонаціональних відносин, можна віднести:

- висвітлення й аналіз демографічної ситуації в країні;

- дослідження міграційних процесів;

- дослідження та висвітлення соціальної ситуації в регіонах, зокрема в тому, що стосується її впливу на рівень конфліктності в регіоні (безробіття, заборгованість із заробітної плати тощо);

- дослідження та аналіз реакції етнонаціональних меншин та регіонів на події загальнодержавного масштабу з метою прогнозування й вироблення рекомендацій щодо запобігання конфліктам (наприклад, реакції російського населення Криму на проведення спільних з НАТО військових навчань у Криму).

- дослідження діяльності політичних партій, політичних та громадських організацій, як вітчизняних, так і зарубіжних, щодо етнонаціональних меншин (наприклад, таких як Тахрир, Евразес тощо).

- дослідження й висвітлення загальних тенденції етнополітичного розвитку регіонів (приміром, висвітлення, аналіз і прогнозування розвитку етнополітичної ситуації в Закарпатті, складовою якої є русинське питання, або ситуації в Криму тощо).

- вироблення рекомендацій щодо припинення та запобігання етносоціальним конфліктам;

- моніторинг реалізації управлінських рішень у сфері етнонаціональної політики.

У розробці цих проблем оптимальним може бути поєднання двох форм роботи. З одного боку, оперативне інформування щодо подій кожного дня по регіонах. Це важливо тому, що етнічні суперечності й етнічні конфлікти найчастіше виростають з місцевих проблем, а їх ескалація походить з нездатності низових владних структур вирішувати ці проблеми, головним чином унаслідок обмеженості прав і незначності ресурсів.

У цьому контексті високу оцінку представників владних структур отримали щоденні огляди оперативної інформації українських ЗМІ, що готуються СІАЗ протягом останніх років, «Регіони сьогодні», де за відповідними рубриками (область – політика, економіка, соціальна сфера, культурне життя, місцева влада) розміщуються інформаційні матеріали щодо політичної, економічної, соціальної ситуації в регіоні, а також інформація про найбільш помітні події культурно-національного та релігійного життя. Щоденний режим випуску цього продукту дає змогу відстежити тенденції розвитку ситуації, визначити ступінь ефективності дій місцевої влади тощо. Безумовною перевагою огляду також є його оперативність (режим «сьогодні – на сьогодні»), що дає змогу владі своєчасно відреагувати на зміни ситуації в регіонах.

Враховуючи зручний формат і затребуваність випусків «Регіони сьогодні», актуальним є впровадження подібного продукту з періодичністю раз на місяць стосовно подій з життя етнічних груп та національних меншин, який би містив інформацію щодо зміни їх соціального складу, зайнятості, культурного розвитку, процесів міграції, демографічної ситуації, міжетнічних зв'язків, відносин з діаспорами тощо.

З іншого боку, особливої ваги набувають спеціальні тематичні аналітичні матеріали, в яких аналізується, узагальнюється ситуація в кожному конкретному випадку та пропонуються рекомендації щодо вирішення проблемних питань, які виникли в певній ситуації.

Досвід СІАЗ свідчить про затребуваність такої форми інформаційно-аналітичної продукції. Аналітичні матеріали, що готуються Службою, розміщуються в інформаційно-аналітичному журналі «Україна: події, факти, коментарі» і бюлетені матеріалів, підготовлених на базі аналізу оперативної інформації електронних видань «Резонанс», а також – на сайті бібліотеки. Серед проблем, аналіз яких систематично здійснюється співробітниками СІАЗ, – проблема кримськотатарського народу і російського та російськомовного населення Криму. Підготовка матеріалів з цієї проблематики вимагає врахування трьох основних аспектів: власне становища і тенденцій розвитку нацменшин, наявності впливу зовнішніх факторів та рішень і дій у даній сфері центральної та місцевої влади.

Важливою серед інших тем, що перебувають під постійною увагою співробітників Служби, – специфіка Закарпатського регіону. Специфічні особливості Закарпаття показують, що політико-етнічні процеси, які там відбуваються, обумовлені цілим комплексом різних факторів, історично детерміновані, і вироблення механізму державного впливу на них має ґрунтуватися не на міркуваннях політичної доцільності, а на науковому зваженому підході.

Дослідження названих та інших тем у сфері етнополітичних відносин дало змогу зробити висновок про те, що природний процес творення української політичної нації має здійснюватися шляхом поступових і послідовних перетворень. Мова йде про поступову розробку відповідного законодавства, реальне втілення в життя місцевого самоврядування, забезпечення прав всіх національних меншин, тобто про демократичний, цивілізований підхід. Крім того, варто активізувати залучення представників різних етнічних груп до обговорення і вирішення питань загальнодержавного рівня, формувати в них усвідомлення причетності до загальнодержавних справ. У поліетнічних суспільствах, в умовах залучення до соціального суперництва культурних, релігійних та інших відмінностей, стратегія управління повинна будуватися на

взаємовигідних формулах співпраці, справедливому розподілі влади й ресурсів, культурної терпимості до іншого, а не на придушенні відмінностей. Тактика ж ігнорування або штучного стримування етнополітичних проявів у регіонах, найімовірніше, призведе до зворотного ефекту.

Важливе місце у вивченні названих проблем посідає дослідження їх конфліктного потенціалу, впливу зовнішніх факторів на загострення або пом'якшення конфлікту, внутрішньої соціально-економічної ситуації, державної політики тощо. Ідеться про дослідження розвитку міжетнічних суперечностей, прогнозування ймовірності їхнього переростання в міжетнічні конфлікти і розробку рекомендацій щодо запобігання останнім.

Відомо, що переходи конфлікту від декларативної стадії до демонстративної, а далі до активної, під час якої трапляються спроби досягти своїх цілей силовим методом, як правило, є малопомітними, швидкоплинними. Тому особливого значення набуває розробка методик критеріального визначення кожної зі стадій, щоб органи державного урядування мали чітке уявлення, коли виникає імовірність силового протистояння сторін конфлікту [7].

Широке коло джерел, що використовується при підготовці аналітичних матеріалів, різноманітність їх характеру обумовлює застосування співробітниками відповідної методики їх опрацювання.

Відомо, що процес аналізу матеріалів ЗМІ є сукупністю взаємопов'язаних елементів: мети проведення, об'єкту відстежування, суб'єктів організації і здійснення моніторингу, комплексу критеріїв і показників, методів збору інформації. Слід зазначити, що організованість, дієвість цієї системи залежить від того, як всі елементи системи пов'язані, чи адекватні вони один одному, залежить від умов, в яких ця система працює.

Аналіз матеріалів ЗМІ здійснюється насамперед з метою розв'язання таких завдань, як отримання достовірної та об'єктивної інформації про перебіг певних процесів; виявлення суспільно-

політичних, соціально-економічних, науково-технічних та ряду інших проблем; моніторинг інформаційно-інноваційного простору; системний аналіз одержаної інформації; виявлення чинників, що спричиняють загрози в даний час і в перспективі тощо.

За результатами аналізу матеріалів ЗМІ формується відповідний інформаційно-інноваційний масив.

Щодо технології даного процесу, то інформація оцінюється та відсортовується за достовірністю (підтверджувана, сумнівна, неправдоподібна тощо) і оперативністю (історія питання, стан на сьогодні, прогноз). Якщо ж немає можливості встановити достовірність інформації, то побічно про неї можна судити, крім іншого, і за надійністю її джерела (надійне, досить надійне тощо). Підвищенню рівня об'єктивності й ґрунтовності аналізу сприяє наявність достатньо представницького підбору матеріалів з різних джерел. Це також означає, що в підборі інформації мають бути відображені всі істотні сторони проблеми й значущі факти.

Важливою є також оцінка значущості інформації, відділення другорядного, відсікання «інформаційного шуму», оскільки надмірна деталізація не сприяє кращому розумінню проблеми. Навпаки, надмірна кількість інформації заважає побачити характерні особливості ситуації та тенденції її розвитку. Тому другорядна інформація потребує узагальнення й «стискання» в процесі підготовки.

Кінцевий матеріал має висвітлювати зміст проблеми, її витоки, фактори загострення, чинники впливу (зокрема, співвідношення впливу зовнішньополітичного і внутрішньополітичного чинників), можливі сценарії вирішення питання (рекомендації) і розвитку подій.

Удосконалення процесу аналітичної обробки матеріалів у підсумку дає змогу не просто надати доступ до інформації, а, що набагато важливіше, надати доступ одразу до потрібної замовнику, оптимально структурованої і навіть узагальненої інформації. Серед безумовних плюсів такої форми ресурсу – оптимальний для

кожного індивідуального замовника вид інформації, що забезпечує максимально ефективне її використання. Підсумковий матеріал має певного адресата, на якого він персонально орієнтується. При цьому під час виконання замовлення враховується не лише тема, а й індивідуальні побажання замовника (обсяг матеріалу, стиль, форма надання – друк або електронний вигляд тощо).

Важливим напрямом діяльності інформаційно-аналітичних структур у сфері етнонаціональних відносин має стати моніторинг відповідних матеріалів ЗМІ (як друкованих, так і електронних) як інструменту суттєвого впливу на формування національного світогляду. Про його актуальність свідчать дані дослідження становища і тенденцій розвитку міжнаціональних відносин у Харкові, проведеного лабораторією соціологічних досліджень Харківського національного університету на замовлення Асоціації національно-культурних об'єднань України у квітні – травні 2000 р. [5]. Відповідно до даних дослідження, разом із загальною тенденцією підвищення ступеня етнічної толерантності з підвищенням освітнього рівня людей дещо збільшується частка осіб, які виявляють антипатію (негативні стереотипи) щодо певних етнічних груп. При цьому, як з'ясувалося, основним джерелом формування негативного образу окремих етнічних груп у цьому випадку є засоби масової інформації. Негативне ставлення до окремих національних груп склалося переважно на основі повідомлень ЗМІ в 14 % респондентів (усього було опитано 800 жителів міста, що представляли основні етнічні, вікові та освітні групи), але з цієї частки респондентів 56 % мали вищу освіту. Цей факт зайвий раз свідчить про те, що висвітлення проблеми міжнаціональних відносин у засобах масової інформації потребує особливо делікатного й відповідального підходу.

За результатами моніторингу відповідних матеріалів ЗМІ можна виявити публікації та радіотелевізійні програми, що пропагують расову, етнічну, релігійну й іншу нетерпимість і закликають до етнокстремізму й насильства; зробити висновок щодо необхід-

ності збільшення кількості новинних і тематичних сюжетів для більш адекватного й повного відображення поліетнічної та полікультурної специфіки регіонів країни, проблем міжетнічної і міжконфесійної взаємодії і діалогу і, нарешті, стосовно підготовки й перепідготовки фахівців у сфері масових комунікацій з питань культури, традицій і способу життя різних етнічних груп, з визначенням правил освітлення етнічних і релігійних тем і принципів формування етнотолерантної масової свідомості й поведінки.

У цьому контексті варто наголосити на тому, що інформаційно-аналітичні відділи здатні не лише виконувати функцію спостереження за інформаційним середовищем, але й поширення (через електронну розсилку або власний сайт) затребуваної суспільством науковообґрунтованої, незаангажованої, якісної інформації, що має на меті об'єктивне висвітлення ситуації, популяризацію політики, що проводиться владою, і сприяння, таким чином, створенню позитивного іміджу влади, підтримці населенням її ініціатив. Зокрема, СІАЗ не лише розміщує матеріали, що готуються Службою, на сайті НБУВ, але й здійснює їх електронну розсилку на більш ніж 530 адрес обласних, міських і районних управлінських структур, а також ряду наукових установ, громадських організацій та ін.

Забезпечення широкого доступу громадськості до суспільно значущої інформації з етнополітичної проблематики перешкоджатиме формуванню атмосфери фобій, несприйняття або дискримінації на національному ґрунті, сприятиме підвищенню рівня толерантності в суспільстві, інтеграції української етносистеми. Адже високий рівень етнічної толерантності й міжетнічної згоди можливий за умови не лише збігу базових економічних, політичних, соціальних, але й культурних та інших цінностей, узгодженні основних кодів громадянської ідентичності. Зрештою ідеться про кроки з формування національної ідеї, пов'язаної з поліетнічним характером українського суспільства.

Можливості інформаційно-аналітичних структур бібліотек щодо цього розширюються з розвитком і впровадженням у діяльність дистантних форм доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки.

Насамкінець слід наголосити на тому, що грамотна інформаційна політика стосовно етнічних груп сприятиме їх інтеграції в український політичний і соціокультурний контекст, що в підсумку сприятиме зміцненню цілісності й гармонійному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. *Шабашова, Л. Ю.* Суспільно-географічні аспекти трансформації етнічної структури населення (на прикладі Закарпатської області) 2005 р. [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Л. Ю. Шабашова ; НАН України. Ін-т географії. – К., 2005. – 18 с. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/38248.html>, вільний. Заголовок з екрану.

2. *Саєнко, Ю. І.* Міжнаціональна толерантність етносів України. За міжнаціональну злагоду проти шовінізму та екстремізму [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. «Подолання шовінізму та екстремізму – найважливіша передумова міжнаціональної злагоди і громадянського миру в Україні», 8–9 жовт. 1993 р., Київ, 1995 р. – С. 102–130.

3. Концепція державної етнополітики України (проект) // Український незалежний центр політичних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=4488>, вільний. Заголовок з екрану.

4. *Панасюк, Л. В.* Етнонаціональні процеси в Україні в 90-х рр. ХХ ст. [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. В. Панасюк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua/contents/28110.html>, вільний. Заголовок з екрану.

5. Етнонаціональна політика: нові рубежі і нові завдання [Текст] // День. – 2000. – 21.09. – № 170.

6. *Куц, Ю. О.* Етнонаціональні державотворчі процеси в Україні (управлінський аспект) 2005 р. [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Ю. О. Куц; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2005. – 32 с. – Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua/contents/17424.html>, вільний. Заголовок з екрану.

7. *Майборода, О.* Суспільна функція етнополітології [Електронний ресурс] / О. Майборода // Форум націй. Газета Конгресу національних громад України. – 2006. – № 9/49. – Режим доступу: <http://www.forumn.kiev.ua/49-06-06/49-09-etnop.html>, вільний. Заголовок з екрану.